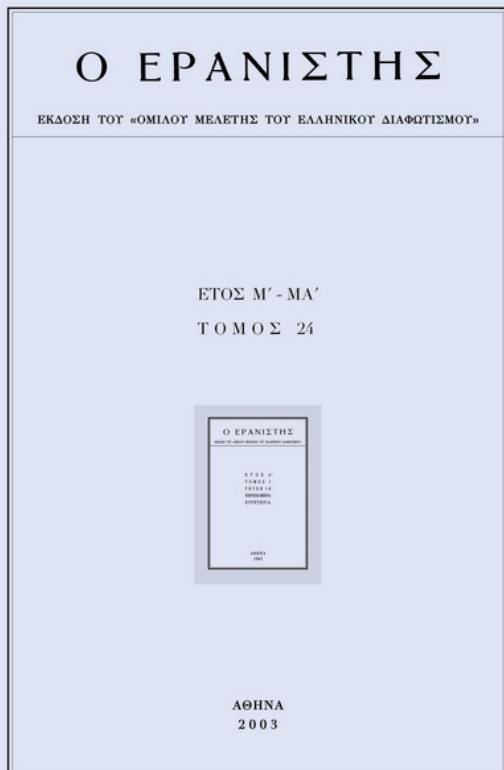

The Gleaner

Vol 24 (2003)

Μια αθησαύριστη έντυπη πηγή (1715-1718) για την αθωνική μονή Ιβήρων και τον "άρχοντα" Διονύσιο Σπανδούνη

Φωκίων Κοτζαγιώργης

doi: [10.12681/er.4](https://doi.org/10.12681/er.4)

To cite this article:

Κοτζαγιώργης Φ. (2003). Μια αθησαύριστη έντυπη πηγή (1715-1718) για την αθωνική μονή Ιβήρων και τον "άρχοντα" Διονύσιο Σπανδούνη. *The Gleaner*, 24, 49-60. <https://doi.org/10.12681/er.4>

ΜΙΑ ΑΘΗΣΑΥΡΙΣΤΗ ΕΝΤΥΠΗ ΠΗΓΗ (1715-1718)
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΘΩΝΙΚΗ ΜΟΝΗ ΙΒΗΡΩΝ
ΚΑΙ ΤΟΝ «ΑΡΧΟΝΤΑ» ΔΙΟΝΥΣΙΟ ΣΠΑΝΔΟΥΝΗ

I

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΑΘΑΣ ἐπισήμανε πρῶτος, στὰ τέλη του 19ου αἰώνα, πῶς σὲ ἔνα ἔντυπο, ποὺ εἶχε ἐκδοθεῖ στὴν Κολωνία καὶ ἦταν γραμμένο στὰ γαλλικά, ἀναφερόταν ἔνας «ἄρχοντας» ποὺ ὅνομαζόταν Διονύσιος Σπανδούνης, πρόσωπο τὸ δόποιο φερόταν νὰ ἔχει ὀργανικὴ σχέση μὲ κάποιο ὄθωνικὸ μοναστήρι. Στὸ ἔντυπο δὲν σημειώνοταν τὸ ἔτος ποὺ ἐκδόθηκε· ἀλλὰ ὁ Σάθας τὸ χρονολόγγησε «στὰ πρῶτα χρόνια του 17ου αἰώνων».¹

Απὸ τὸν Σάθα ἀντλώντας τὴν σχετικὴ πληροφορία, ὁ Émile Légrand οπατέγραψε τὸ ἔντυπο, ἀπὸ τὸ ἀντίτυπο μάλιστα ποὺ εἶχε ὑποδείξει ὁ Σάθας, στὴν «Ἐλληνικὴ Βιβλιογραφία» του μὲ τὰ ἀκόλουθα:

RELATION | VERITABLE | Des cruautes faites dans le | Monastére | du Mont Saint | Athos du Reverendissi- | me Seigneur DENYS | SPANDON, Prince | Grec, par les Turcs, ces | cruels Ennemis du | Chri- | stianisme. | ET UNE PETITE | DESCRIPTION | des Miracles | qui y sont arrivéz. | A COLOGNE, | Chez GUILLEAUME MET- | TERNICK | Avec Permission des Supérieurs.

Παράλληλα σημείωσε πῶς πρόκειται γιὰ ἔντυπο in-8o, ποὺ περιέχει 15 σελίδες, καὶ πῶς ἔνα ἀντίτυπό του σώζεται στὴ Βενετία, στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη μὲ τὸν ταξινομικὸ ἀριθμὸ Miscell. 2435. no 5.² Τὸ ἔντυπο, ὡπως εἴπαμε, δὲν ἔφερε χρονολογία καὶ ὁ Légrand, ἀκολουθώντας καὶ στὸ σημεῖο ἀὐτὸ τὸν Σάθα, δέχεται ὅτι ἀνήκει στὸν 17ο αἰώνα.

Γιὰ τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου γνωρίζαμε ὅσα ὁ Σάθας εἶχε γράψει τὸ 1890 καὶ ὅσα εἶχε προσθέσει ὁ Légrand τὸ 1895. Σύμφωνα μὲ τὸν Σάθα, «dans cet opuscule le prince Denis Spandounis raconte qu'étant supérieur du

1. C. N. Sathas, *Documents inédits relatifs à l'histoire de la Grèce au Moyen âge*, τ. 9, Παρίσι 1890, σ. xxx.

2. É. Légrand, *Bibliographie hellénique*, XVIIème s., τ. 3, Παρίσι 1895, ἀρ. 698, σ. 81-82 [= Θ. Παπαδόπουλος, Ἐλληνικὴ βιβλιογραφία (1466 ci.-1800), τ. 1: Ἀλφαρβητικὴ καὶ χρονολογικὴ ἀνακατάταξις, Ἀθῆνα 1984, ἀρ. 5335, σ. 402].

couvent de l'Assomption au Mont-Athos, il fut attaqué par les Turcs, sans en donner la raison, et que son couvent ayant été dévalisé, il prit le chemin de Vienne. Il y obtint une lettre circulaire de l'empereur qui permettait exceptionnellement à ce mystérieux personnage d'ouvrir une quête parmi les chrétiens dans le but de reconstituer son trésor enlevé par les Turcs». Σὲ αὐτὰ δέ Légrand προσέθεσε: «On lit, en tête de ce petit livre, une épître dedicatoire du baron François-Antoine de Betti au baron de Karg Bebenbourg, premier ministre et grand chancelier de l'Electeur de Cologne. Cet opuscule semble avoir été rédigé par le susdit baron de Betti, sur des renseignements fournis soit par DENYS SPANDON lui-même, soit par quelque autre moine du mont Athos».

Αύτὴ εἶναι, δόσο γνωρίζω, ἡ βιβλιογραφία γιὰ τὸ ἔντυπο καὶ τὸ περιεχόμενό του. Μιὰ νέα ὀστόσο ἀνάγνωσθή του ποὺ ἐπιχείρησα μοῦ δίνει τὴ δυνατότητα α) νὰ προτείνω μιὰ νέα χρονολόγηση τῆς ἔκδοσης, στὸ διάστημα 1715-1718, ἐνα δηλαδὴ αἰώνα ἀργότερα ἀπὸ τὴ χρονολόγηση τῶν Σάθικ καὶ Légrand, καὶ β) νὰ ἐντοπίσω πώς ἡ ἀναφερόμενη ἀθωνικὴ μονὴ εἶναι ἡ Ιβήρων. Μὲ βάση τὰ νέα αὐτὰ στοιχεῖα μποροῦμε νὰ ἐλέγξουμε τὴν ἀκρίβεια τῶν πληροφοριῶν ποὺ δίνει γιὰ γεγονότα ποὺ ἐπικαλεῖται καὶ ἴσχυρίζεται δτι συνέβησαν. Στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς νέας χρονολόγησης τίθεται καὶ τὸ θέμα τοῦ «ἀρχοντα» Διονύσιου Σπανδούνη.

II

Ἄς ἀρχίσουμε τὴν ἔρευνά μας μὲ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ποὺ μᾶς ὁδηγοῦν σὲ μιὰ νέα χρονολόγηση τοῦ ἐντύπου. Ό παραλήπτης τῆς ἀναφορᾶς, δ βαρόνος Karg de Bebenbourg, ἥταν πρωθυπουργὸς καὶ ἀρχιγραμματέας τοῦ Ἐκλεκτορᾶ τῆς Κοιλωνίας, ἀλλὰ ἥταν καὶ ἡγούμενος τῆς μονῆς Mont Saint Michel, ἐνδε κάστρου πάνω σ' ἔναν ὅμονυμο βράχο στὶς νορμανδικὲς ἀκτές. Τὸ πρόσωπο αὐτὸ πέθανε τὸ 1719.³ Αὔτὸ εἶναι τὸ πρῶτο στοιχεῖο ποὺ μᾶς ἀπομακρύνει, κατὰ ἔναν αἰώνα, ἀπὸ τὴ χρονολόγηση του ἐντύπου ποὺ εἶναι ἀποδεκτὴ ὡς σήμερα.

Ἐνα δεύτερο στοιχεῖο εἶναι τὸ πρόσωπο ποὺ συνέταξε τὴν ἀναφορὰ ἡ,

3. P. Larousse, *Dictionnaire universel du XIXe siècle*, Παρίσι χ.γ., τ. 9, σ. 1164. Βλ. καὶ τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα ποὺ παρατίθενται στὴν εἰσαγωγὴ τῆς ἔκδοσης τῆς ἀλληλογραφίας του μὲ τὸν καρδινάλιο Paolucci: L. Jadin (ἐκδ.), *L'Europe du début du 18ème siècle. Correspondance du Baron Karg de Bebenbourg avec le Cardinal Paolucci*, τ. 1 (1700-1711), τ. 2 (1712-1719), Ρώμη 1968.

κατά τὸν Légrand, ἐκεῖνος ποὺ ἔδωσε τὶς σχετικὲς πληροφορίες στὸν συνάκτη. Πρόκειται γὰρ τὸν «Ἐλληνα ἀρχοντα»,⁴ ὅπως ἀναφέρει τὸ γαλλικὸν κείμενο, Διονύσιο Σπαντούνη. Μέσα στὸ κείμενο ἀναφέρεται ὅτι τὸ πρόσωπο αὐτὸν ἀνήκε στὴ γνωστὴ μακεδονικὴ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια τῶν Σπαντούνηδων (*il est de Naissance Prince de Macédoine de la Maison de SPANDON*) καὶ ὅτι ἦταν ἀρχιμανδρίτης⁵ ἐνὸς ἀγιορείτικου μοναστηριοῦ (*ce seigneur Reverendissime est un Archi-Abbé de sept Monastères de l'Ordre de Saint Basile du Mont Saint Athos en Grece proche de Thessalie*). Γιὰ τὸ συγκεκριμένο πρόσωπο, ποὺ ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ κείμενο δὲν θὰ πρέπει νὰ ἦταν τυχαῖο, διαθέτουμε μόνο ἄλλη μία μνεία. Τὸ 1709 ἐκδίδεται στὴ Βενετία ἀπὸ τὸν Ἱερέα Ἰωάννη Ἀβράμιο ἐνα φυλλάδιο μὲ τὸν τίτλο «Ἀπανθίσματα ποιητικά», τὸ ὁποῖο ἀφιερώνεται στὸν ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνο Brancoveānu.⁶ Πρόκειται γὰρ μιὰ συλλογὴ ἐπιγραμμάτων στὴν ἑλληνικὴ καὶ τὴ λατινικὴ γλώσσα μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀναγόρευσης τοῦ γνωστοῦ λογίου Γεώργιου Ὑπομενᾶ Τραπεζούντιου σὲ ἱατροφιλόσοφο ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιο τῆς Πάδοβας. Λίγα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐπιγράμματα ἀναφέρονται στὸν Βλάχο ἡγεμόνα καὶ τὰ περισσότερα στὸν Γεώργιο Ὑπομενά.⁷ Μὲ τὴν ὑπογραφὴ «Διονύσιος Ἱερομόναχος ὁ Σπαντωνῆς» σώζονται δύο ἐπιγράμματα πρὸς τὸν Ὑπομενᾶ στὸ παραπάνω τεῦχος, ἐνα στὴν ἑλληνικὴ καὶ ἐνα στὴ λατινικὴ γλώσσα.⁸ Απὸ αὐτὴ τὴν πληροφορία, συνεπῶς, μαθαίνου-

4. Τὸ γαλλικὸν κείμενο χρησιμοποιεῖ τὴ λέξη «prince». Προτιμήσαμε νὰ τὴ μεταφράσουμε ὥς «ἄρχων», μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι δὲν ὑπῆρχαν «πρίγκιπες» στὴν ὑπὸ δῆμωμανικὴ κυριαρχία Μακεδονίᾳ. Ἀντίθετα, οἱ κατέχοντες κάποια ὑψηλὴ κοινωνικὴ θέση στὸν χριστιανικὸ πληθυσμὸ ἀναφέρονται στὶς ἑλληνικὲς πηγὲς τῆς ἐποχῆς ὡς «ἄρχοντες».

5. Προτιμήσαμε τὴ μετάφραση «ἀρχιμανδρίτης», ἀφενὸς διότι χρησιμοποιεῖται στὴ συνέχεια ἄλλη λέξη γιὰ τὸ «ἡγούμενος» (Prieur) καὶ ἀφετέρου διότι οἱ ὅροι εἶχαν διαφορετικὸ σημαντικόν μενοῦ ἀπὸ τὸ σημερινό. «Ἐνας ἡγούμενος δὲν ἦταν κάτι τὸ ἔξαιρετικὸ ἢ σπάνιο στὰ ἀγιορείτικα μοναστήρια τῆς δῆμωμανικῆς περιόδου. Ἀντίθετα, ὁ «ἀρχιμανδρίτης» διέθετε ἐναν τίτλο ποὺ τὸν ἔχει ωρίζε ἀπὸ τὴ συνήθη Ἱεραρχία τῆς μονῆς καὶ τὸν τοποθετοῦσε σὲ μιὰ προνομιακὴ θέση».

6. É. Légrand, *Bibliographie hellénique, XVIIème s., τ. 1, Παρίσι 1918*, ἀρ. 51, σ. 67.

7. Γιὰ τὸν Γεώργιο Ὑπομενᾶ Τραπεζούντιο βλ. Ἀθ. Καραθανάσης, *Oἱ Ἐλληνες λόγιοι στὴ Βλαχία (1670-1714)*. Συμβολὴ στὴ μελέτη τῆς ἑλληνικῆς πνευματικῆς κίνησης στὶς παραδοսιαίες ἡγεμονίες κατά τὴν προφαναριώτικη περίοδο, Θεσσαλονίκη 1982, σ. 201-204.

8. Τὰ περιεχόμενα τοῦ φυλλαδίου ὑπάρχουν στὸ ἄρθρο τοῦ Κ. Σάθα, «Νεοελληνικῆς φιλολογίας καὶ ἴστορίας ἀνάμυκτα», *Πανδώρα*, τ. 19, τχ 449 (1.12.1868), 321-326. Τὰ δύο ἐπιγράμματα τοῦ Διονυσίου ἐκδίδει καὶ ὁ Ν. Κατραμής, *Φιλολογικὰ ἀνάλεκτα*

με ὅτι στὶς ἀρχὲς τοῦ 18ου αἰώνα δὲ Διονύσιος Σπαντούνης ἦταν σὲ ὁριμη ἡλικία (ἱερομόναχος) καὶ ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ λόγιο πρόσωπο, συνάδελφο ἢ ἔστω φύλο τοῦ Γεωργίου Υπομενᾶ.⁷ Έχουμε, συνεπῶς, δύο χρονικὰ termi-
na γιὰ νὰ τοποθετήσουμε τὴν ἔκδοση τοῦ κειμένου μας σαφῶς στὶς ἀρχὲς
τοῦ 18ου αἰώνα.

Τὸ τρίτο ὄμως στοιχεῖο εἶναι ἐκεῖνο ποὺ μᾶς δίνει ἔνα πιὸ συγκεκριμέ-
νο χρονικὸ στίγμα. Τὸ κείμενο μᾶς λέει ὅτι τὸ μοναστήρι, στὸ ὅποιο προτ-
στατο δὲ Διονύσιος Σπαντούνης, περιέθαλψε χριστιανοὺς φυγάδες ἀπὸ τὴν
Πελοπόννησο. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶχαν διαφύγει κυνηγημένοι γιὰ νὰ μὴν
αἰχμαλωτιστοῦν ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατὰ τὸν τελευταῖο βενετοτουρκικὸ
πόλεμο, δὲ ὅποιος ἀκόμη —κατὰ τὸν συντάκτη τοῦ ἐντύπου— μαινόταν (*la
présente guerre survenue en Morée entre les Turcs & les Venitiens,
lesquels habitans Chrétiens dudit Païs de Morée ont étées par les Barbares
parties taillés en pieces, & en grande quantité faits esclaves, & parties se
sont sauvés par la fuite, entr'autres il y en a eu deux cens & vingt qui se
sont venus refugier dans le Monastére du susdit Reverendissime Archi-
Abbé*). Εἶναι σαφές καὶ σὲ συνδυασμῷ μὲ τὰ ἄλλα δύο χρονικὰ σημεῖα ὅτι
πρόκειται γιὰ τὸν τελευταῖο βενετοτουρκικὸ πόλεμο τοῦ 1714-1718 ποὺ
εἶχε, μεταξὺ ἄλλων, ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνακατάληψη τῆς Πελοπόννησου
ἀπὸ τοὺς Όθωμανούς. Μὲ δεδομένο ὅτι ἡ Πελοπόννησος ἀνακαταλήφθηκε
τὸ 1715 καὶ ὅτι ὁ πόλεμος δὲν εἶχε τελειώσει, ὑποθέτουμε ὅτι ἡ ἀναφορὰ
συντάχθηκε μεταξὺ 1715-1718, χρονικὴ περίοδος ποὺ συμφωνεῖ καὶ μὲ τὰ
ἄλλα δύο χρονικὰ σημεῖα ποὺ θέσαμε: ὁ Karg de Bebenbourg ἦταν ἀκόμη
ζωντανὸς καὶ δὲ Διονύσιος Σπαντούνης δὲν ἀπεῖχε πολὺ χρονικὰ ἀπὸ τὴν
ἐποχὴ ποὺ εἶχε συντάξει τὰ ἐπιγράμματά του γιὰ τὸν Γ. Υπομενά.

⁷ Ας περάσουμε τώρα στὸ δεύτερο ζητούμενο: γιὰ ποιὰ ἀγιορείτικη μονὴ
πρόκειται;

Παρόλο ποὺ στὴν ἀρχὴ τὸ κείμενο παρουσιάζει τὸν Σπαντούνη νὰ δια-
μένει στὸ πρῶτο —ἱεραρχικὰ ὑποθέτουμε— μοναστήρι τῆς χερσονήσου
(*demeure dans le premier Monastére dédié à l'Assumption de la tres-Sainte
Vierge*), μιὰ πληροφορία ποὺ συσκοτίζει τὸν σημερινὸ ἀναγνώστη, δὲ ὅποιος
γνωρίζει ὅτι ἡ μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας εἶναι καὶ ἦταν στὸ παρελθὸν τὸ

Ζακύνθου, Ζάκυνθος 1880, σ. 130-131. Ο Κατραμῆς συγχέει σαφῶς τὸν Διονύσιο μὲ τὸν
Ἀντώνιο Σπανδωνή. Δὲν εἴμαστε σὲ θέση νὰ γνωρίζουμε ἂν ἀληθεύει ἡ πληροφορία του
ὅτι δίδαξε στὴ σχολὴ τῆς Ζακύνθου.

πρῶτο ίεραρχικὰ μοναστήρι στὸν "Αθω" διστόσο, τὸ δὲ στὴ μονὴ αὐτὴ τιμᾶται ἡ Κοίμηση τῆς Θεοτόκου, μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν περίπτωση νὰ εἶναι ἡ Λαζάρα τὸ μηνημονεύμενο μοναστήρι. Τὸ ἴσχυρότερο, ὅμως, στοιχεῖο εἶναι ἡ ἀφήγηση γιὰ τὴν ἰστορία τῆς μονῆς ποὺ καταλαμβάνει τὸ δεύτερο μέρος τοῦ κειμένου. Σ' αὐτήν, πέρα ἀπὸ ἀλλα ἰστορικὰ στοιχεῖα (*Le Fondateur de ce Monastère a été Saint EPTIMION*), γίνεται σαφής μνεία στὴ γνωστὴ διήγηση τῆς θαυμαστῆς εὑρέσεως τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας Πορταΐτισσας, ποὺ ἀνήκει στὴ μονὴ Ἰβήρων (... *ce Monastere ... contenant vingt-quatre Chapelles, entre lesquelles il y en a une hors la porte de l'Eglise dédiée à la Mere de Dieu qui éclate par des continuels Miracles que l'on y voit. Cette Image si miraculeuse qui aujourd'hui repose sur l'Autel de cette Chapelle en grande veneration, a été portée dans ce lieu de cette maniere.*).⁹ Τὸ ἴδιο μοναστήρι τιμᾶται στὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου. "Ωστε δὲν ὑπάρχει καμιὰ ἀμφιβολία γιὰ τὴν ταύτιση τοῦ λεγόμενου «πρώτου μοναστηριοῦ» μὲ τὴ μονὴ Ἰβήρων.

Παραμένει ώστόσο ἡ απορία, γιατὶ ἡ μονὴ Ἰβήρων θεωρεῖται ὡς τὸ πρῶτο μοναστήρι τοῦ "Αθω. Δὲν ἀρκεῖ, ἀσφαλῶς, ἡ ἐρμηνεία δὲι ὁ συντάκτης τῆς ἀναφορᾶς ἔθελε νὰ ἐντυπωσιάσει τὸν Γερμανὸ ίεραμένο, γράφοντας δὲι ὁ «ἥρωας» τοῦ γεγονότος προερχόταν ἀπὸ τὸ πρῶτο μοναστήρι τῆς ἀθωικῆς χερσονήσου. Ἡ πιὸ πιθανὴ ἀπάντηση, κατὰ τὴ γνώμη μας, ἀκολουθεῖ τὸν ἔξιτης συλλογισμό: Μέσα στὸ κείμενο ἀναφέρεται δὲι ἡ μονὴ πλήρωνε ἐτησίως στὸ διθωμανικὸ κράτος φόρο ἔξι χιλιάδες χρυσὰ δουκάτα (*le Tribut dont ils sont obligéz envers le Grand Turc, qui consiste tant en temps de paix, qu'en temps de guerre, annuellement en la somme de six-mille ducats d'or*) ἢ περίπου δεκαοκτὼ χιλιάδες γρόσια.¹⁰ Τὸ ποσὸ αὐτὸν γνωρίζουμε ἀπὸ ἀλλες πηγές τῆς περιόδου δὲι ἥταν πράγματι ὁ ἐτήσιος φόρος, ἀλλὰ ὅλης τῆς ἀθωικῆς χερσονήσου.¹¹ Εἶναι, ἐπίσης, γνωστὸ δὲι κατὰ

9. Ἀπὸ τὴν πλούσια βιβλιογραφία γιὰ τὴ διήγηση τῆς εἰκόνας τῆς Πορταΐτισσας βλ. τὴν πρόσφατη ἐργασία του K. Chryssochoidis, «The Portaitissa Icon at Iveron Monastery and the Cult of the Virgin in Mount Athos», στὸ M. Vassilaki (ἐπιμ.), *Images of the Mother of God. Perceptions of the Theotokos in Byzantium*, Aldershot 2004 (ὕπὸ ἐκτύπωση), στὴν ὅποια ὑποστηρίζεται ἡ ἀποψη δὲι ἡ Ἑλληνικὴ ἐκδοχὴ τῆς διήγησης γιὰ τὴ εἰκόνα δημιουργήθηκε στὸ "Αγιο" Όρος καὶ χρονολογεῖται στὶς ὅρχες τοῦ 16ου αἰώνα.

10. Εὔτυχία Λιάτα, Φλωρία δεκατέσσερα στένουν γρόσια σαράντα. Ἡ κυκλοφορία τῶν νομισμάτων στὸν Ἑλληνικὸ χώρο, 15ος-19ος αἰ., Ἀθήνα 1996, σ. 241-242.

11. A. Fotić, *Sveta Gora i Hilandar u osmanskom carstvu XV-XVII vek*, Beograd-

τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰώνα ἡ μονὴ Ἰβήρων ἦταν μία ἀπὸ τὰς πλουσιότερες τῆς ἀθωνικῆς χερσονήσου καὶ διάνυε περίοδο ἀκμῆς (οἰκονομικῆς καὶ πνευμα-τικῆς).¹² Υποθέτουμε, συνεπῶς, ὅτι ἡ μονὴ Ἰβήρων ἐκείνη τὴν περίοδο εἶχε ἀναλάβει τὴν πληρωμὴ τοῦ ἑτήσιου φόρου για τὴν ἀθωνικὴ χερσόνησο, γι’ αὐτὸν καὶ τὸ κείμενο ἀναφέρει τὸν συνοικικὸ φόρο ὡς φόρο τῆς μονῆς. Ή πρακτικὴ αὐτὴ φαίνεται ὅτι δὲν ἦταν σπάνια κατὰ τὴν ὁθωμανικὴ περίοδο καὶ ἔξυπηρετοῦσε, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἀδύνατα οἰκονομικὰ μοναστήρια.¹³

*Αν τὰ παραπάνω στοιχεῖα πείθουν πῶς τὸ ἔντυπο πρέπει νὰ ἐκδόθηκε στὴ δεύτερη δεκαετία τοῦ 18ου αἰώνα καὶ πῶς τὸ ἀθωνικὸ μοναστήριο ποὺ ἀναφέρεται εἶναι ἡ μονὴ Ἰβήρων, ὑπάρχουν ἀκόμη ἀρκετὰ στοιχεῖα ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ διευκρινιστοῦν. Καταγράφω μερικὰ ἀπὸ αὐτά.

1. "Αν πράγματι συνέβησαν τόσες καταστροφές στὸ μοναστήριο ἀπὸ τὴν «ἐπίσκεψη» τῶν Ὀθωμανῶν, ὅπως ὑποστηρίζει τὸ κείμενό μας (*lequel [les Turcs] après avoir reçû cet argent ne laissa pas de faire ouvrir les portes avec impétuosité & faire piller l'Eglise, ses Chapelles, & le Monastére, se saisissant de tous les Vases Sacrés aussi-bien que de tous les Ornemens, le tout consistant à plus d'un million, n'ayant laissé que les quatre murailles*), πότε γιατί ἀποστάζει ὅποιαδήποτε μνεία τοῦ γεγονότος στὶς Ἰβηρίτικες πηγές;¹⁴

2. Γιατί οἱ Πελοποννήσιοι βρῆκαν καταφύγιο στὸν μακρινὸν "Αθω, τὴ στιγμὴ ποὺ ζέρουμε —ἄλλα καὶ αὐτὸν εἶναι τὸ λογικὸ— ὅτι οἱ φυγάδες τοῦ βενετούορκικοῦ πολέμου κατέφυγαν κατὰ μαζικὸ τρόπο στὰ βενετικὰ Επτάνησα;¹⁵

3. Γιατί ὁ ἀγιορείτης μοναχὸς ἀνέτρεξε σὲ μιὰ τόσο μακρινὴ πόλη γιὰ νὰ ζητήσει χρήματα;

Τυάρχουν ὡστόσο κάποια στοιχεῖα πού, χωρὶς νὰ δίνουν τελικές ἀπαντήσεις, μποροῦν νὰ βοηθήσουν στὴ ἐπίλυση τῶν εὔλογων αὐτῶν ἀποριῶν.

δι 2000, σ. 63-78. Φ. Κοτζαγεώργης, 'Η ἀθωνικὴ μονὴ Ἅγιου Παύλου κατὰ τὴν ὁθωμανικὴ περίοδο, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 43-47.

12. Χ. Γάσπαρης, Ἀρχεῖο Πρωτάτου, Ἀθήνα 1991 [Αθωνικὰ Σύμμεικτα 2], σ. 12 (ἀρ. 22), σ. 18 (ἀρ. 37); βλ. καὶ Κρ. Χρυσοχοΐδης, Προσκυνητάριο τῆς μονῆς Ἰβήρων (ύπὸ ἐκτύπωση).

13. Βλ. γιὰ ἀνάλογα παραδείγματα: Φ. Κοτζαγεώργης, 'Η ἀθωνικὴ μονὴ Ἅγιου Παύλου, δ.π., σ. 48.

14. Γι’ αὐτὴ τὴ σιωπὴ μὲ ἐνημέρωσε προφορικὰ ὁ κ. Κρίτων Χρυσοχοΐδης, δ ὅποιος μελετᾷ τὸ μεταβυζαντινὸ ἀρχεῖο τῆς Ἰβήρων. Τὸν εὐχαριστῶν καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴ θέση.

15. Α. Βακαλόπουλος, Ιστορία τοῦ Νέου Ελληνισμοῦ, τ. 4, Θεσσαλονίκη 1973, σ. 79.

Μιὰ ἀνέκδοτη ἱβροίτικη ἀπανταχούσα σὲ καραμανλίδικη γραφή, χρονογραμμένη τὸ 1717,¹⁶ μπορεῖ νὰ σχετίζεται μὲ τὰ γεγονότα ποὺ περιγράφονται στὸ ἔντυπο ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ νὰ προσφέρει τὴν πολλαπλὴ τεκμηρίωση ποὺ ζητοῦμε. Στὸ ἔρωτημα γιατί οἱ Πελοπονήσιοι βρῆκαν καταφύγιο στὸν "Αθω, γνωρίζουμε ἀπὸ τὸ κείμενο πῶς τοὺς μετέφεραν γαλλικὰ καὶ μαλτέζικα πλοῦτα, χῶρες μὲ τὶς δποῖες οἱ Ἀγιορεῖτες εἶχαν ἀναπτύξει ἀπὸ παλιὰ ἐμπορικὲς σχέσεις. Ἀπομένει ἡ πλήρης αἰτιολόγηση τῆς πράξης. Τέλος γιὰ τὴν ἀποδημία τοῦ Ἀγιορείτη σὲ μακρινὴ χώρα, μιὰ ἐρμηνεία μπορεῖ νὰ εἴναι ἡ στενὴ σχέση ποὺ εἶχε ἀναπτύξει ἡ μονὴ Ἰβήρων μὲ τὶς γερμανικὲς χῶρες κατὰ τὸ πρώτο μισὸ τοῦ 18ου αἰώνα.¹⁷

"Οσον ἀφορᾷ τὸ κεντρικὸ πρόσωπο τοῦ κειμένου, τὸν Διονύσιο Σπανδούνη, μιὰ ἀγιορείτικη πηγή, ποὺ πρόσφατα ἐκδόθηκε, μᾶς βοηθᾶ νὰ ἀποκαταστήσουμε ἔναν ἀκόμα κρίκο στὴν οἰκογενειακὴ του ἀλυσίδα. Ἡ βυζαντινὴ οἰκογένεια Σπανδούνη, ποὺ ἡ παρουσία τῆς στὴ Θεσσαλονίκη ἐντοπίζεται στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 15ου αἰώνα, διατηρεῖ στὴν ἵδια πόλη ἐκπρόσωπό της στὶς ἀρχὲς τοῦ 17ου αἰώνα, δπως καὶ ἔναν αἰώνα ἀργότερα. Καὶ ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ παραδείγματα ἀναδεικνύεται ὁ «ἀρχοντικὸς» χαρακτήρας τῆς οἰκογένειας.¹⁸

Δὲν πρέπει, τέλος, νὰ λησμονοῦμε πῶς τὸ κείμενο ποὺ δημοσιεύτηκε γαλλικὰ στὴν Κολωνία μοιάζει μὲ τὸ κείμενο μιᾶς ἀπανταχούσας,¹⁹ ἐνὸς

16. K. Διαμάντης, «Θρακικὰ ἔγγραφα καὶ χειρόγραφα ὑπάρχοντα εἰς τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους», Ἀρχεῖο Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ 33 (1967), 97.

17. Τὸ πιὸ ἐνδιαφέρον παράδειγμα εἴναι ἡ περίπτωση τοῦ Θεόκλητου Πολυειδῆ· βλ. Εὐλ. Κουρίλας, «Θεόκλητος ὁ Πολυειδῆς καὶ τὸ λεύκωμα αὐτοῦ ἐν Γερμανίᾳ (ἐξ ἀνεκδότου κώδικος). Ὁ φιλελληνισμὸς τῶν Γερμανῶν», Θρακικὰ 3 (1932), 85-149· 4 (1933), 129-199· 5 (1934), 68-162.

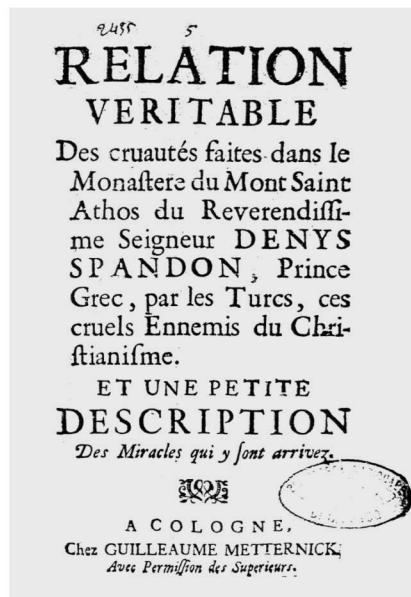
18. Τὸ μόνο ὃς τώρα γνωστὸ καὶ ἐπιφανὲς μέλος τῆς οἰκογένειας στὴ Θεσσαλονίκη ἦταν ὁ Λουκᾶς Σπανδούνης, γιὰ τὸν ὄποιο, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογένειας στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὴ Βενετία, βλ. τὴ μελέτη τοῦ X. Μπούρα, «Τὸ ἐπιτύμβιο τοῦ Λουκᾶ Σπαντούνη στὴ Βασιλικὴ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης», Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς 6/1 (1974), 1-63. Ἡ πρόσφατα ἐκδοθείσα πηγὴ βρίσκεται στὸ N. Παπαδημητρίου-Δούκας, «Νέες πηγὲς τῆς ἴστορίας τοῦ Ἀγίου Όρους. Μέρος Β' (17ος αἰ.). Ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τῆς Ι. Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιίου», Γρηγόριος ὁ Παλαιμᾶς 86, τχ 797 (Μάρτιος-Απρίλιος 2003), 260-261.

19. Γιὰ ἀπανταχοῦσες τῶν ἀθωνικῶν μονῶν βλ. A. Fotić, «Najpozнатији Hilendarski Ferman», *Hilandarski Zbornik* 10 (1998), 299-309· τοῦ ίδιου, «Athonite Travelling Monks and the Ottoman Authorities (16th-17th Centuries)», *Studies in Ottoman History in Honour of Professor Halil İnalçık*, Istanbul (ὑπὸ ἔκδοση) καὶ Φ. Κοτζαγεώργης, «Ἡ ἀθωνικὴ μονὴ Ἀγίου Παύλου, 6.π., σ. 196-197.

έγγραφου τὸ διποῖο συνόδευε τοὺς μοναχοὺς κατὰ τὶς ἔξόδους τους γιὰ ζητεῖς. Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ κείμενο πού, ἀπὸ τὴ φύση του, μποροῦσε νὰ περιέχει καὶ κάποια στοιχεῖα ὑπερβολῆς ἢ καὶ νὰ δραματοποιεῖ κάποια γεγονότα. Στὴν ἴστορικὴ ἔρευνα ἀπομένει τὸ χρέος νὰ ἀποκαλύψει τὶς πραγματικὲς εἰδήσεις πού περιέχει.

III

Αναδημοσιεύω ἐδῶ τὸ πλήρες κείμενο τοῦ φυλλαδίου, ὅπως ἐκδόθηκε στὴν Κολωνία, ἀπὸ τὸ μόνο γνωστὸ ἀντίτυπο πού, ὅπως εἴπαμε, σώζεται στὴ Βενετία, στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη μὲ τὸν ταξινομικὸ ἀριθμὸ Mischell. 2435. πο 5. Δίνω σὲ πανομοιότυπο τὴν πρώτη του σελίδα καὶ ἀπὸ τὴν τρίτη —ἡ δεύτερη σελίδα εἶναι λευκὴ— τὸ κείμενο σὲ τυπογραφικὴ μεταγραφή.

[σελ. 3] A SON E. Mr LE BARON DE KARG BEBENBOURG, Abbé du Mont S. Michel, premier Ministre d'Etat, & grand Chancelier de S.A.S.E. de Cologne, &c.

SON EXCELLENCE,

Le glorieux avantage que j'ai eû de l'honneur de sa Protection, semble me mettre en droit de prendre la li- [σελ. 4] berté de me promettre quelque heureux succès dans

le dessein que j'ai de lui presenter un petit Detail du Mont Saint Athos, où il paroit que Dieu aye choisi cet Endroit expressement pour en faire un lieu de penitence ; mais l'Oeuvre n'étant pas digne d' être present à une Personne de si grand merite, je supplie tres-humblement de ne point me vouloir blâmer, mais d'agréer la grandeur de mon desir pour supplément à la petitesse de l'Oeuvre, étant fortement persuadé que la fin que j'ai euë dans ce petit Travail, est celle de tous mes empressemens à lui témoigner que personne ne sera jamais avec un plus profond respect que je suis DE SON EXCELLENCE,

Le tres-humble, tres-obéissant & tres-obligé Serviteur
François Antoine Baron de Betti.

[σελ. 5] RELATION VERITABLE *Des cruautes faites dans le Monastére du Mont Saint Athos du Reverendissime Seigneur DENYS SPANDON Prince Grec, par les Turcs, ces cruels Ennemis du Christianisme.*

Ce seigneur Reverendissime est un Archi-Abbé de sept Monastères de l'Ordre de Saint Basile du Mont Saint Athos en Grece proche de Thessalie, dans lesquels il y a plus de six mille Religieux, qui vivent fort austérement ; il est de Naissance Prince de Macedoine de la Maison de SPANDON, & demeure dans le premier Monastère dédié [σελ. 6] à l' Assomption de la tres-Sainte Vierge, où il a deux cens soixante Religieux, lesquels vivent de leurs revenus, qui consistent la plûpart en vin, huile, & autres fruits qu'ils debitent par le commerce des Vaissaux François, & Maltois, & autres Bâtimens qui viennent faire la caravanne au Levant, & qui souvent mouillent l'Ancre dans le susdit Port du Mont Saint Athos, & y chargent du vin & d'huile qu' ils achetent à un prix fort avantageux : Ce qui soulage beaucoup ces Religieux pour payer le Tribut dont ils sont obligez envers le Grand Turc, qui consiste tant en temps de paix, qu'en temps de guerre, annuellement en la somme de six-mille ducats d'or, & par ce moyen ils leurs est permis de vivre tranquillement & faire leurs Sacrifices, & observer la Regle de S. Basile sans aucune molestation des Turcs, mais bien des Juifs, qui sont en grand nombre à leur voisinage dont ils souffrent beaucoup comme par la présente guerre survenüe en Morée entre les Turcs & les Venitiens, lesquels habitans Chrétiens dudit Païs de Morée ont étés par les Barbares parties taillés en pieces, & en grande quantité faits esclaves, & parties se sont sauvés par la fuite, entr'autres il y en a eu deux cens & vingt qui se sont venus refugier dans le Monastère du susdit Reverendissime Archi-Abbé, suppliant de les vouloir [σελ. 7] recevoir & garantir de la tirannie de ces Infideles, lesquels ont étés aussi-tôt reçus de tous les Peres de ce venerable Couvent avec un zèle incomparable de veritables Catholiques, & nourris pendant quinze jours le mieux qu'ils leurs étoit possible. Puis ils les ont fait embarquer partie dans des Vaissaux François & Maltois pour être conduits au dépend du Couvent en toute assurance en la Chrétienté. Peu de temps après cet œuvre si misericordieux fut découvert par les Juifs, qui le firent connoître au Passa de la Forteresse de Salonik, qui est éloignée de vingt lieues dudit Monastère, lequel d'abord commanda quatre-cens Janissaires pour aller dépouiller tout ce Monastère : L'Archimandrite voyant que les Turcs venoient tous furieux & irritez vers

leur Eglise sans cependant depuis plusieurs siecles en avoir souffert la moindre insulte ni incommodité, demanda le sujet de leur venue, & fit présent de mille écus au Colonel afin qu'il garantiroit son Monastére de toutes insultes, lequel après avoir reçû cet argent ne laissa pas de faire ouvrir les portes avec impetuosité & faire piller l'Eglise, ses Chapelles, & le Monastére, se saisissant de tous les Vases Sacrés aussi-bien que de tous les Ornemens, le tout consistant à plus d'un million, n'ayant laissé que les quatre murailles. Ce que ces Peres voulant empêcher [σελ. 8] tant par prières que par resistance il y en eût tuez & plusieurs blessez dangereusement, entre lesquels il y en avoit quatre à qui le bras pendoit, à qui un quart de la tête, à qui les jambes étoient toutes coupées, & non contents de cette action si cruelle, il fallu que l'Archi-Abbé avec le Prieur & le Souprieur les suivissent, attachez à la queue de leurs chevaux jusques à la susdite Forteresse de Salonik, où arrivant ils furent encore pire traitez par le susdit Bassa, les ayant fait enchaîner & renfermer dans une ancienne cisterne, les y laissant pendant dix-huit jours & ne leur faisant donner qu'un peu de pain & de l'eau trouble. Après ce temps-là voyant qu'il n'y avoit presque plus de vie en eux à esperer, ce Bassa les fit relâcher pour quelques heures ; entre temps ledit Bassa leur demanda si au-dessus des six-mille ducats qu'ils donnoient annuellement de Tribut ils en vouloient donner encore trois mille ou bien passer le reste de leur vie & crêver miserablement dans l'endroit d'où ils venoient de sortir.

L'Archi-Abbé voyant sa délivrance par une promesse d'argent convint avec ses deux Religieux de payer la somme de neuf-mille ducats par an au Grand Turc : ce qu'ayant signé de sa propre main & muni de son cachet, aussi-tôt il fut relâché avec ses deux Religieux : [σελ. 9] quelque temps après n'étant point encore contents de cette promesse ils revinrent au Monastére & y prirent vingt-quatre Religieux en gage, qui furent conduits enchaînez à Constantinople pour y demeurer captives jusques à ce que la susdite somme de dix-huit mille écus soit entierement payée. Mais comme il est impossible à ces pauvres Religieux de payer une somme d'argent si considerable, ne scâchant pour le présent comment pouvoir presque subsister, leur Reverendissime Archi-Abbé a été obligé de se venir jeter aux pieds de Sa Majesté Imperiale & autres Princes, exposant la grande misere en laquelle il se trouve reduit à cause du grand zèle & la grande charité, qu'il a exercée envers les pauvres esclaves Chrétiens, à qui il ne pouvoit moins faire suivant l'Esprit de l'Evangile que de leur donner secours afin de les délivrer d'entre les mains de ces cruels Barbares.

Sur quoi Sa Majesté Imperiale, par sa grande clemence assez connue, a bien voulu s'incliner à contribuer à un œuvre si saint & si misericordieux que celui-ci. Ordonnant par ses Imperiales Patentess dans tout le saint Empire & Païs hereditaires de laisser librement passer & repasser le Reverendissime Archi-Abbé pour quêter dans toutes les Villes sans lui faire aucun tort ni lui donner aucun empêche- [σελ. 10] ment, exhortant tous ses Sujets de le secourir & de lui donner assistance autant que l'inspiration divine le permettra.

Le Fondateur de ce Monastére a été Saint EPTIMION, qui on reçut la Regle de Saint Basile même ; & dans tout le Païs de Grece il y a quantité de Monastères de cet Ordre : Ces Religieux ne mangent jamais de la viande, ils ont quatre Carêmes l'année ; le premeier Carême commence comme ici avant Pâques, pendant lequel ils ne mangent

ni viande ni poissons, mais seulement des legumes froides avec de l'huile ; le second Carême commence douze jours avant la Fête de Saint Pierre & Saint Paul, pendant lequel ils mangent du poisson ; le troisième est depuis le premier d'Août jusques à l'Assomption de Notre-Dame ; & le quatrième commence 40 jours avant la Naissance de notre Seigneur, pendant lequel temps ils menent une vie forte austère ; ils ont un Chœur continual jour & nuit ; le silence est fort frequent & principalement à table où ils ne parlent jamais pour quelque raison que ce fut, & ils celebrent chaque jour cinquante Messes dans leur Monastére ; leurs chambres & leurs lits sont semblables à ceux des Capuccins, & non seulement dans leur Monastére mais aussi dans leur Isle aucune femme peut y entrer ; laquelle Isle est de vingt-quatre lieuës [σελ. 11] de France de longueur & de largeur. Car lors qu'une femme ou fille y entre, comme il est arrivé plusieurs fois par malice qu'il y en est venuës avec plusieurs sortes de nourritures pour vendre, elles tombent d'abord & restent mortes, comme aussi poules, brebis, & toutes autres bêtes femelles qui y entrent, crevent tout à l'instant.

Ce susdit Monastére a été rebâti de fons en comble beaucoup plus grand & plus large qu'il n'étoit auparavant par l'Imperatrice Theodore qui avoit été la Mere de l'Empereur Arcady, & l'a fait garnir de tres-jolies chambres, environné de fortes murailles, ayant à chaque coin une Tour couverte de plomb & garnie de cinq Canons de fer. Dans le milieu de ce Monastere il y a une tres-belle & somptueuse Eglise dediée à l'Assomption de la tres-Sainte Vierge, contenant vingt-quatre Chapelles, entre lesquelles il y en a une hors la porte de l'Eglise dediée à la Mere de Dieu qui éclate par des continuels Miracles que l'on y voit. Cette Image si miraculeuse qui aujourd'hui repose sur l'Autel de cette Chapelle en grande veneration, a été portée dans ce lieu de cette maniere.

Du temps de l'Empereur JULIEN PARAVATA, Ennemi des Images, & grand Persecuteur de l'Eglise Romaine, il arriva [σελ. 12] dans la Ville de Nicée proche de Constantinople, qu'une fort riche Veuve avec son fils gardoit la susdite Image avec grande veneration dans sa maison. Ce que le Commandant de la Ville ayant appris, fit surprendre la Veuve de nuit ; & comme les Sergeans entroient dans la maison avec ordre de la tuer, ils la trouvèrent à genoux devant cette sainte Statuë : laquelle ne trouvant aucun moyen de se pouvoir sauver des mains de ces cruels Tirans, promit de donner une certaine somme d'argent ; ce qu'ayant accepté, elle leur dit de revenir le lendemain pour recevoir l'argent qu'elle leur auroit préparé sans faute. Entre-temps la Mere & son Fils s'étant recommandez à cette Sainte Vierge avec toute la devotion possible, ils la portèrent vers la Mer pour la jeter dedans afin de la conserver en disant avec beaucoup de soupirs : « Vous qui êtes la Mere de Dieu, ne pouvant pas vous sauver, sauvez-vous vous-même ; » & l'ayant jetée dans l'eau, cette bonne Veuve & son Fils ne furent pas éloigné dix pas de la Mer, qu'ils virent l'Image se tenir de bout de soi-même sur l'eau : après quoi la Mere fit sauver son Fils avec une certaine somme d'argent, lequel demeura absent l'espace de douze ans. Le lendemain on revint pour avoir l'argent promis, mais la Veuve s'excusa en disant qu'el- [σελ. 13] le avoit jetté l'Image, & qu'ainsi on ne pouvoit plus rien prétendre ; l'Image qui se tenoit toute droite au dessus de l'eau, se porta en grande clarté proche du Monastere du Saint Mont Athos, où elle demeura immobile. L'Abbé de ce temps avec plusieurs de ses Religieux

voyant une grande lumiere dans laquelle étoit cette sainte Image, commanda aussi-tôt d'aller avec des barques dans cet endroit, & de prendre cette Image : ce qui se fit incontinent ; mais ils ne furent pas si-tôt embarquez & éloignez du bord de la Mer, que croyant déjà être proches de cette Image, elle disparut incontinent & s'éloigna.

Entre ces Peres il y avoit un Ermite nommé AGAPIUS Fils de la susdite Veuve, lequel aiant reconnu son Image, resolut d'aller non par bateau, mais à pieds secs, pour la prendre. Ce que faisant, la Sainte Image vint à sa rencontre, & ledit Ermite l'ayant prise avec grande devotion, l'apporta accompagnée de tout le Couvent en chantant les Litanies & autres Cantiques, sur le Maître-Autel de la grande Eglise, où elle ne demeura point mais disparut. La même nuit & le lendemain elle fut retrouvée hors de l'Eglise sur la porte du Monastere avec grande admiration, & l'ayant reprise & rapportée de nouveau sur le Maître-Autel, esperant qu'elle y demeureroit le jour sui- [σελ. 14] vant, pareillement elle fut retrouvée dans le même endroit qu'on l'avoit prise auparavant : ce que voyant le susnommé ermite de l'Ordre de Saint Basile Fils de la susdite Veuve qui étoit un vrai bon homme, se mit à genoux priant avec une grande ferveur la Mere de Dieu de lui faire sçavoir pourquoi elle ne vouloit pas demeurer dans l'Eglise, mais bien prendre son repos sur la porte du Monastere. La Reine du Ciel lui donna cette réponse : Mon fils je ne suis pas venuë ici afin que vous me sauviez & préserviez, mais bien pour vous sauver & vous préserver de tous les obstacles de ces Infideles. Sur cela l'on fit bâtir à l'instant une petite Chapelle proche la porte du Monastere qui jusques aujourd'hui est en grand renom par des frequens miracles. Peu d'années après il arriva dans ce saint Lieu un Turc, qui après avoir tiré son couteau, en frapa le visage de la Sainte Vierge, duquel aussi-tôt le sang commença à couler en abondance ; ce que le Turc voyant tout étonné, il connut aussi-tôt que c'étoit la vraye Mere de Dieu, & se fit baptiser incontinent.

Depuis ce temps-là on y voit venir toutes les semaines jusques au nombre de 200 à 300 hommes en Procession de Pays étrangers, lesquels sont tous reçus dans ce Monastere, & [σελ. 15] traitez charitalement le mieux qu'il est possible à ces Religieux, & même il en vient en plus grande quantité en certaines Fêtes de l' Année, comme en la troisième Fête de Pâque, à l'Assomption de la Sainte Vierge, & à l'Epiphanie du Seigneur. Et par cette raison & amour Chrétien la Mere de Dieu ne laisse jamais diminuer les revenus qu'ils ont, mais les augmente d'autant plus : ce qui fait que dans les plus chères Saisons ils font des grandes aumônes, qui continuent jusques aujourd'hui.

F I N.

Φ. Π. ΚΟΤΖΑΓΕΩΡΓΗΣ